

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«Бекітемін»

Педагогика және психология
Институтының Кеңесі

« 26 » сәуір 2018 ж. № 9 хаттама

Б.А. Әлмұхамбетов

«6M010500-Дефектология» мамандығы бойынша

ҚАБЫЛДАУ ЕМТИХАНЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

Алматы, 2018

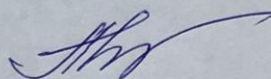
Қабылдау емтиханының бағдарламасы:

- Қазақстан Республикасының 2007 жылдың 27 шілдесіндегі «Білім туралы» Заңы;
- Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым Министрлігінің 2012 жылдың 23 тамызындағы № 1080 бұйрығымен бекітілген Мемлекеттік жалғыз міндетті жоғары оқу орынан кейінгі білім беру стандарты. Докторантура;
- Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылдың 19 қаңтарындағы № 109 қаулысымен бекітілген «Жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіби оқу бағдарламаларын жүзеге асыратын білім беру ұйымдарына қабылдаудың үлгі ережесі;

Құрастырушылар: психол.ғ.к. Аутаева А.Н., п.ғ.к. Бекбаева З.Н., п.ғ.к. Завалишина О.В.

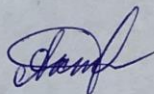
Арнайы білім беру кафедрасының мәжілісінде талқыланып, бекітілді, № 9 хаттама, «23» сәуір 2018 г.

Кафедра меңгерушісі:

Аутаева А.Н.

Педагогика және психология
институты директорының оқу ісі
жөніндегі орынбасары

Ақжолова А.Т.

Қабылдау емтиханының бағдарламасы Педагогика және психология институтының
Ғылыми Кеңесінде бекітілді: № 9 хаттама, « 26 » сәуір 2018 ж.

**2018-2019 оқу жылына 6М010500 – Дефектология мамандығы
бойынша магистратураға тапсыру емтиханының
БАҒДАРЛАМАСЫ**

Арнайы педагогика ғылым ретінде.

Арнайы педагогиканың объектісі, субъектісі, пәні, мақсаты, міндеттері, қағидалары. Арнайы педагогикалық ғылымдар (пәндік саласы). Арнайы педагогиканың негізгі түсініктері және терминдері. Мүмкіндігі шектеулі балалар. «Қатер тобындағы» балалар. Мүгедек балалар. Арнайы білім беру қажеттіліктері. Физикалық жетіспеушілік. Психикалық жетіспеушілік. Коррекция. Компенсация. Абилитация. Оңалту (реабилитация). Бейімделушілік. Интеграция. Әлеуметтік жұмыс. Арнайы білім беру жүйесінің түсінігі. Скрининг. Медициналық және психологиялық-педагогикалық диагностика. Ерекше білім беру қажеттілігі және арнайы білім беру мазмұны. Арнайы білім беру бағдарламасы. Арнайы білім беру шарттары. Арнайы (түзетушілік) білім беру ұйымдары. Арнайы оқу пәндері. Өртүрлі категориядағы ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларға қатысты білім беру мазмұнының ерекшелігі.

Арнайы педагогика мен арнайы психологияның философиялық негізделуі. Заманауи философия мен арнайы педагогика мен арнайы психологияның аралас ғылым ретіндегі теориялық-әдіснамалық негіздері. Философияның негізгі бөлімдері - философия, онтология, гносеология, аксиология, философиялық антропология, әлеуметтік философия тұрғысынан арнайы педагогиканың маңызды білім беру идеялары. Арнайы педагогиканың этикалық негіздері. Ерекше педагогиканың санаттарын анықтайтын этика мен мораль тұжырымдамасы. Гуманистік этика, қоғамның қазіргі заманғы мүмкіндігі шектеулі тұлғаларға деген қарым-қатынастың негізі ретінде. Арнайы педагогикадағы деонтология

Арнайы педагогиканың нақты философиялық мәселелері: гуманизм, қоғамның мүгедектерге қатынасы туралы аксиологиялық концепциясы, қазіргі заманғы арнайы педагогика мәселесінің этикалық және моральдық (пайдалану проблемасы, автанизация).

Жалпы және арнайы педагогикалық қағидалар. Гуманизм және педагогикалық оптимизм қағидасы, генетикалық принцип (арнайы білім беру қажеттіліктері бар адамдарға қатысты адам дамуының жалпы заңдарын ескере отырып); ерте педагогикалық көмек принципі; білім берудің түзету-орнын толтыру бағыттылығы қағидасы; білім берудің әлеуметтік-адаптивтік бағыттылығы қағидасы; ойлау, тіл және коммуникацияны арнайы білім беру құралы ретінде дамыту қағидасы; оқыту мен тәрбиелеуге практикалық тәсіл ретіндегі іс-әрекеттік қағидасы; оқушыларға жеке көзқарас қағидасы, арнайы білім берудің өзгеру және саралау қағидаты, білім беру үдерісінің арнайы педагогикалық басшылығын қажет ету қағидасы.

Арнайы білім беру педагогының миссиясы мен функциялары. Түзеу-педагогикалық қызметтің жалпы педагогикалық принциптері. Арнайы түзету-педагогикалық қызметтің принциптері. Түзеу-педагогикалық қызметтің үдерісінің әдістері мен бағыттары. Арнайы білім беру мұғалімінің кәсіби қызметінің түрлері. Арнайы білім беру педагогының педагогикалық қызметінің ерекшеліктері; арнайы білім беру мұғаліміне қойылатын талаптар; арнайы білім беру мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі; кәсіби этика нормасы. Арнайы және инклюзивті білім беру үшін кәсіби дайындық.

Тарихи талдаудың әдіснамалық негіздері. Даму мүмкіндіктері шектеулі адамдарға педагогикалық көмектің дамуын кезең-кезеңмен айқындау критерилері. Мүгедектерді тәрбиелеу тарихының салыстырмалы аспектілері. Мүмкіндігі шектеулі балалар мен жасөспірімдерді оқыту, тәрбиелеу және әлеуметтік бейімдеу.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық проблема ретінде білім беру интеграциясы және әлеуметтік бейімдеу. Мүгедектердің құқықтары мен бостандықтарын нығайтатын құқықтық құжаттар. Мүмкіндіктері шектеулі адамдар үшін бейімделген білім беру кеңістігі.

Қазақстанда интеграциялық үдерістің ерекшеліктері. Біріктірілген білім беру модельдері. Әлемнің, Ресей мен Қазақстан елдеріндегі арнайы білім беру саласындағы интеграциялық үдерістер.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беруді ұйымдастыру

Пәнаралық тәсіл, дамудың бұзылуын болдырмау, ертерек араласу, елдер арасындағы ақпарат алмасу. Арнайы білімге халықаралық тәсіл. Түзеу педагогикасының және арнайы білім берудің проблемалары мен мәселелері. Арнайы білім беру жүйесінде ұйымдық және құрылымдық өзгерістер. Арнайы білім мазмұнын жаңартыңыз. Білім беру технологияларын және оқыту әдістерін жетілдіру.

Ерекше білімді қажет ететін балаларға ерте психологиялық-педагогикалық көмек көрсету қызметтері (шетелдік және отандық тәжірибе). Ерте араласу бағдарламаларының ерекшеліктері. Қазақстан Республикасындағы ерте түзету-дамытудың ұлттық жүйесі (Р.Р. Сулейменова және т.б.). Қазақстанда ересек жастағы балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық қолдауды қамтамасыз ететін ұйымдар. Арнайы білім беру ұйымдарында жас балаларға түзету және дамыту көмегін ұйымдастырудың негізгі бағыттары мен жалпы талаптары. Арнайы білім беру ұйымында жеке түзету-дамыту бағдарламасын іске асыру алгоритмі. Ерте түзету-дамытуға көмек көрсетуді ұйымдастыру түрлері. Түзету және дамыту бойынша тренинг. Ата-аналарға кеңес беру. Үйге бару. Ерте араласу кеңсесі үшін оқу жоспары. Түзету-дамыту үдерісінің нақты дидактикалық принциптері.

Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін ұйымдарында ПОҚ бар балаларды оқытудың ағымдағы жағдайы. Инклюзивті білім беру мәселелері бойынша қазақстандық ғалымдарды зерттеу. ҚР-дағы білім беру үдерісінде ерекше білімді қажет ететін балаларды қамту тәжірибесі. Ерекше білімді қажет ететін тұлғаларды кәсіби даярлау жүйесін жетілдіру. Ақпаратты дамытудың жаңа технологияларын әзірлеу және енгізу.

Мүмкіндігі шектеулі балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы

Көру қабілеті нашарлаған жағдайда ақаулық құрылымы. Ерте, мектепке дейінгі, мектеп жасындағы соқыр баланың даму ерекшеліктері. Мектеп жасына дейінгі балалар мен көрнекі кемістігі бар оқушылар танымдық белсенділігі. Бастапқы ақаудың эмоционалды-ерік-еректік, жеке-жеке көрінісінде көру қабілетінің нашарлауына әсері. Көру қабілеті бұзылған балаларды оқытуға дайындық мәселесі. Көру қабілеті нашар адамдарға кәсіби бағдар беру және әлеуметтік бейімделу мәселелері.

Зияттың зақымдалуын сипаттайтын белгілер. Зияттың бұзылу дәрежесінің психологиялық-педагогикалық сипаттамалары. Зият бұзылыстарын диагностикалауда негізгі қиындықтарды талдау. Ақыл-ой дамуындағы бастапқы және қайталама уақытты белгілеу. Ақыл-ойдың бұзылуын шектеу керек мемлекеттер. Психикалық дамуының тежелуі даму дисантогенездің ерекше түрі. ПДТ шекаралас мемлекет ретінде бөлудің тарихи аспектісі. ПДТ ақыл-ой дамуын бұзу ретінде. ПДТ жүйесінің жүйелілігі. К.С.Лебединская бойынша ПДТ топтастырылуы және балалар психикасының ерекшеліктері. Тұлғаның психологиялық құрылымының ерекшеліктері. Есту бұзылыстары бар балалардың тұлға дамуының ерекшеліктерін шарттайтын факторлар. Есту бұзылыстары бар балалардың тұлғасының қалыптасуы мен дамуында сөйлеу тілінің рөлі.

Эмоционалды дамуының ерекшеліктері: эмоционалды дамуының тежелуі, эмоцияның саралануының жеткіліксіздігі. Эмоционалды депривация көрінісі.

Эгоцентризм, еңсарлық. БЦСА бар балалардың өз өзін бағалау. Мотивациялық әрекетінің ерекшеліктері. Қимыл аппаратының бұзылыстары бар оқушылардың ерік белсенділігінің әртүрлілігі. Бұзылыстың психологиялық құрылымы мен клиникалық көрінісінің күрделілігі және дисгармониясы. ЕБА мәніне деген заманауи көзқарастар. ЕБА себептері. Қоршаған ортаға деген эмоционалды немқұрайлық. Үрей. Сөйлеу тілі бұзылыстарының пайда болу себептері. Сөйлеу тілі бұзылыстарының классификациясы: тарихы және заманауи қалпы. Сөйлеу тілі бұзылыстарын түзетудің негізгі принциптері және логопедиялық ықпалдың әдістері. ҚР сөйлеу тілі бұзылған балаларға арналған мекемелердің құрылымы.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беруді ұйымдастыру

Естуі қабілеті зақымдалған балалардың дамуындағы орта және оның рөлі. Естуі зақымдалған балаларға арналған мектептердегі ғылым негіздеріне оқыту қағидалары, әдістері және формалары. Есту қабілеті зақымдалған балаларға арналған мектептердегі оқу үрдісінің ерекшеліктері. Арнайы түзетушілік сабақтар. Естуі қабілеті зақымдалған балаларды оқытудағы техникалық құралдар. Естуі қабілеті зақымдалған балаларға арналған мектептердің оқу жоспарлары, бағдарламалары және оқулықтар. Нашар еститін балаларға арналған мектептегі оқу үрдісінің ерекшеліктері. Арнайы түзетушілік сабақтар.

Сөйлеу тілі бұзылыстары бар балаларға арналған мектептердегі ғылым негіздеріне оқыту қағидалары, әдістері және формалары. Сөйлеу тілі бұзылған балаларға арналған мектептердегі оқу үрдісінің ерекшеліктері. Сөйлеу тілі бұзылыстары бар балаларды оқытудағы техникалық құралдар. Сөйлеу тілі бұзылыстары бар балаларға арналған мектептердің оқу жоспарлары, бағдарламалары және оқулықтар. Арнайы түзетушілік сабақтар.

Шет елдердегі және Ресейдегі ақыл-ойы кем балаларды анықтау әдістерін әзірлеу. Тесттік тексеру әдістерінің пайда болуы. Л.С. Выготскийдің дамудың біріншілік және екіншілік ақаулықтары туралы, жоғары психикалық функцияның жүйелі құрылым туралы, дамудың өзекті деңгейін зерттеу қажеттілігі және балалардың потенциалдық мүмкіндіктері туралы идеялары. Л.С. Выготский зерттеулерінің психодиагностикаға деген маңыздылығы. Тесттілеушілердің ақыл-ой кемшілігін диагностикалаудағы тесттің рөліне деген теориялық көзқарастарының өзгеруі. Психологиялық-педагогикалық диагностика әдістемелерінің жіктелуі. Қабылдаудың, зейіннің, есте сақтаудың, қиялдың, ойлаудың, сөйлеудің танымдық үрдістерін зерттеуге бағытталған әдістемелер.

Сабақтардың типтері және түрлері. Әр түрлі типтегі сабақтардың міндеттері және құрылымы. Сабақтарға қойылатын негізгі әдістемелік талаптар. Сабақтың құрылымдық элементтері.

Дамуында қиындықтары бар балалармен жұмыс барысында ақпараттық технологияларды қолдану саласындағы зерттеулер. Міндеттер, жалпы сипаттама. Мүмкіндігі шектеулі балалардың заманауи ақпараттық технологиялардың көмегімен оларды диагностикалау, түзету және дамыту. Мүмкіндігі шектеулі балалар мен тұлғаларды қашықтықтан оқыту (мақсаттары, міндеттері, жалпы сипаттама, құрал-жабдықтар). Психикалық-физикалық дамудың түрлі бұзылыстары бар балалармен жұмыс барысындағы компьютерлік ойындар. Компьютерлік ойындардың түрлері.

Шет елдерде инклюзивті білім беру жүйесінің тарихы мен беталыстары. Интеграция, инклюзивті білім берудің қазіргі түсініктері. Инклюзивті білім берудің модельдері. Жалпы білім беру мекемелерінде мүмкіндігі шектеулі балаларды «қолдаудың (сопровождение)» психолого-педагогикалық тұжырымдамасы. Білім беруде ерекше қажеттілігі бар балаларды психолого-педагогикалық және медициналық-әлеуметтік қолдау (сопровождение). Қолдау көрсетудің (сопровождение) негізгі түсініктері мен қағидалары. Қолдау көрсетудің құрылымы. Қолдау көрсету қызметінің шет елдік тәжірибесі. Жалпы білім беру мектептерінде жеке-дара қолдау көрсетудің негізгі кезеңдері. Білім беруде ерекше қажеттілігі бар балалардың білім беру үрдісіне енуіне қоғам топтарының қатынасы.

Есту бұзылыстарының педагогикалық диагностикасы. Түзетушілік-тәрбиелеу жұмысы. Есту бұзылыстары бар балаларды тәрбиелеу – жүйелік үрдіс ретінде. Сенсорлық даму және оның түзетушілік бағыттылығы. Ақыл-ой дамуы және оның түзетушілік бағыттылығы. Сөйлеу тілінің дамуы және сөйлеу бұзылыстарын түзету. Емдеу-сауықтыру жұмысы және қорғау-педагогикалық тәртіп. Есту-сөйлеу оңалтудың ерекшеліктері. Коммуникацияның арнайы құралдары. Оқытудың коммуникативтік-әрекеттік жүйесі. Диагностика мен түзетудің есту-техникалық құралдары. Эмоциялық-еріктік бұзылыстарды түзету мен алдын алудың жұмыстарының жүйесі.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту мен тәрбиелеудің педагогикалық технологиялары

Білім беруде ерекше қажеттілігі бар балалардың жазбаша сөйлеудің ерекшеліктері. Балалардағы дисграфия, дислексия және дизорфография. Дисграфия: фонемдық танудың бұзылуы негізіндегі, тілдік анализ және синтездің бұзылуы негізіндегі артикуляторлы-акустикалық, аграмматикалық, оптикалық. Жазбаша сөйлеу бұзылыстары кезіндегі түзету-педагогикалық жұмыстың негізгі бағыттары.

Оңалту орталық әрекетін ұйымдастырудағы тәртіп жайлы ереже. Оңалту орталықтың негізгі міндеттері. Оңалту орталықта көмек көрсетілетін білім беруде ерекше қажеттілігі бар тұлғалар. Орталықтың әрекеттілігін ұйымдастыру. Оңалту орталықтағы топтар саны. Орталық жарғысы. Топтар топтасуы. Оқу-тәрбиелік үрдісті ұйымдастыру. Білім үдерісінің қатысушылары. Орталықпен басқару.

Әлеуметтік қорғау саласы. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі. Әлеуметтік-педагогикалық қызмет көрсету, көмекші техникалық құралдармен қамтамасыз ету, әлеуметтік

қызметтерді бағалауды жүргізу, ата-аналарды үйрету. Мүгедек балаларға үй жағдайында әлеуметтік көмек бөлімдері және медициналық-әлеуметтік мекемелер (МӘУ). Денсаулық сақтау министрлігі. Босануға көмектесетін мекемелер. Дені сау бала кабинеттері. Диагностикалық орталықтар. Балалар үйлері. Емдеуді ұйымдастыру және жүргізу, дамудың скринингі және мониторингі, ата-аналарды оқыту.

Логопункт әрекетін ұйымдастыру жайлы қағидалар. Мектеп ішінде құрылған логопедиялық пункт әрекетін ұйымдастыру тәртібі. Мектепке дейінгі мекемелерде құрылған логопедиялық пункт әрекетін ұйымдастыру тәртібі. Логопедиялық пункте логопедиялық жұмысты ұйымдастыру тәртібі. Мұғалім-логопедтің функционалдық міндеттері. Логопедиялық пункттегі жұмысты басқару. Логопедиялық пункттегі құжаттар.

Қазақстан Республикасында еститін және естімейтін балалардың арнайы мектептік білім алуының жүйесі. Арнайы мектеп-интернат – еститін және естімейтін балалар үшін негізгі мекеме ретінде. Білімнің цензділігі. Цензді емес білім беру. Қазақстан Республикасындағы естімейтін және нашар еститін балаларды арнайы мектептік оқытудың сатылары. Арнайы мектеп-интернаттағы білім беру, тәрбие, түзетішілік-дамытушылық, емдік-қалыптастырушылық үрдістер.

Инклюзивті білім беру

Даму бұзылыстарының жіктелуі. АҚШ және Европадағы білім беру саясатының тарихы. Негізгі бағыттар. АҚШ пен Европа елдерінде білім беру саясатының қабылдауы: мектептердің десеграциясы, білім беру мүмкіндігінің кеңеюі (wideningparticioation), интеграция, мейнстриминг (mainstreaming), инклюзивті білім беру. Кейбір шетелдік мемлекеттерде инклюзивті білім беруді өндіріске ендірудің тәжірибесі. Мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру жағдайы бойынша ҚР басым бағыттары. Инклюзивті білім берудің заманауи жағдайы. Білім беру мекемелерінде инклюзивті тәжірибені құру. Балаларға инклюзивті білім берудің негізгі қағидаларын жүзеге асыру.

Психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету мен қолдау идеялары. Психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетудің базалық компоненттерін мен құрылымы. Инклюзивті білім берудің психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету үрдісіндегі моделденуі мен жалпы бағыттары. Инклюзивті тәжірибенің субъектісі.

Білім беру мекемелерінде инклюзивті үрдіске қосылатын оқушыларға, педагогтарға қажетті кәсіби қолдау көрсетудің мазмұндық бағыты. Қолдау көрсетудің ұйымдастыру. Педагогтарға қатысты негізгі міндеттерді ұйымдастыру шаралары. Психологиялық қолдау көрсетудің негізгі міндеттері. Мониторинг инклюзивті үрдісті жүзеге асыру технологиясын бағалау ретінде. Мониторинг жүргізу сапасына қойылатын талаптар. Балалардың оқу жетістіктерін бағалаудың заманауи технологиясы. Мектептегі мониторинг.

Интеграциялық білім беруді жүзеге асыруда жалпы білім беру мекемелерінің ұжымы алдында туындайтын міндеттер. Тьютор жұмысының мақсаты мен міндеттері. Жеке қолдау көрсетудің негізгі кезеңдері. Құжаттар жүргізуі. Тьютор жұмысының ерекшелігі мен мазмұны. Инклюзивті сыныптағы тьютордың қызметтік міндеттері (қолдау көрсетуші педагог). Құқығы. Жауапкершілігі. Қарым-қатынасы.

Ұсынылатын әдебиет

1. «Кемтар балаларды әлеуметтік-педициналық, педагогикалық-психологиялық қолдау туралы» Заңы. 11.07. 2002 жыл
2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы //Егемен Қазақстан. – Алматы, 2010.
3. Қазақстан Республикасы Білім туралы Заңы. Астана, 2007
4. Аксенова Л.И. Социальная педагогика в специальном образовании.- М., Академия, 2012.
5. Сулейменова Р.А. Система ранней коррекционной помощи детям с ограниченными возможностями в Казахстане: проблемы создания и развития.- Алматы, 2001
6. Пузанов Б.П., Селиверстов В.И., Шаховская С.Н. и др. Коррекционная педагогика: основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии.- М., Академия, 2012
7. Никитина М.И., Назарова Н.М. и др. Словарь-справочник по специальной педагогике.- М., Академия, 2011.
8. Назарова Н.М., Зарин А.П. и др. Сравнительная специальная педагогика.- М., Академия, 2010.
9. Коррекционная педагогика в начальном образовании. Под ред. Г.Ф. Кумариной.- М., Академия, 2001